

Júlia Mekyňová
13.05.2021 o 20:49

🕒 čítanie na 9 minút 🗨️ 165 zdieľaní

Kam so starými baterkami, žiarovkami, práčkou či mobilom? Recyklujte ich zadarmo a s odmenou

„K triedeniu odpadov potrebujeme viesť najmä škôlkarov. Dieťa si ľahšie vytvára nové návyky a recyklovať naučí aj svojich rodičov,“ hovorí Jozef Kozák, odborník na recykláciu elektroodpadu.

„Učme recyklovať odpad v prvom rade naše deti, ony si rýchlo osvojujú nové návyky,“ vyzýva riaditeľ SEWA Jozef Kozák, ktorý organizuje viaceré ekologické programy pre školy a pre škôlky. — Foto: Pexels / Cottonbro, SEWA

BRATISLAVA, 12. mája - Ako malý chlapec sníval o tom, že raz bude smetiárom. Vyštudoval medzinárodný obchod, pôsobil ako developer v Španielsku, business konzultant cementárskeho koncernu a odborník na zahraničné investície na Slovensku. V SEWA, a.s. si začal plniť svoj detský „smetiarsky“ sen. Fascinuje ho elektroodpad a nový život, ktorý vznikne z každého nepotrebného zrecyklovaného výrobku.

V rozhovore s Jozefom Kozákom sa dozviete

- aké povedomie o recyklácii elektroodpadu majú Slováci
- aké vzdelávacie aktivity v oblasti triedenia odpadu robí pre školy a pre škôlky
- v čom pomáha slovenským firmám a výrobcom
- aké máme možnosti, ak chceme elektroodpad recyklovať jednoducho a bezplatne
- kam patria tužkové batérie, žiarovky a žiarivky
- aké benefity môžu využiť firmy, školy, škôlky, nemocnice, inštitúcie

Detstvo ste prežili v čase socializmu. Spomínate si na to, ako sa v tom čase narábalo s elektroodpadom?

Ako chlapec som mal za úlohu vynášať smetný kôš. Bývali sme na dvanástom poschodí s často kaziacim sa výťahom. Chodiť so smetami sa mi vždy nechcelo. Žili sme v úplne inej dobe ako dnes. Nevyhadzovalo sa, tvorili sme minimum odpadu. Mal som zopár elektrických hračiek vrátane elektrického vláčika, ktoré mi celé roky slúžili. Elektro zariadenia sa opravovali, nevyhadzovali sa tak rýchlo, ako dnes.

Za vynález chladničky môžeme ďakovať americkému lekárovi Johnovi Gorriemu. V roku 1851 si nechal patentovať prvý model na princípe expanzie stlačeného vzduchu. Prvé elektrické modely sa dostali do domácností až v roku 1913. Vynálezca práčky, Alva Fisher, za svoj objav nezožal ovácie. Elektrických pomocníkov na pranie bielizne sme sa naučili používať až v druhej polovici 20. storočia. Foto: Pexels / Cottonbro, R. Productions

Čo vás fascinuje na odpadoch?

Ľudia si odpad predstavujú ako niečo špinavé. To z časti, samozrejme, aj je. V prvom rade nám však ponúka obrovskú príležitosť. Vďaka recyklácii nemusí nepotrebná elektronika putovať na „cintorín“. **Recyklácia ponúka elektroodpadu nový život, je to, akoby smeti išli do neba.**

V recyklácii plastov, papiera, skla sa už pomaly lepšie. Elektroodpad sa však na prvý pohľad môže zdať zložitý. Vieme s ním správne nakladať?

Povedomie rastie. Nie je na rovnakej úrovni ako separácia obalov, ale je to pochopiteľné.

Elektroodpad nie je rýchloobrátková vec ako potraviny, z ktorých vyhadzujeme obaly deň čo deň.

Verím, že k tomu prispievajú aj naše vzdelávacie programy. Špecializujeme sa na materské a základné školy, spolupracujeme s Inštitútom aplikovanej ekológie, Daphne. **Učíme deti hravou formou zbierať elektroodpad a batérie.** Tri z mojich štyroch detí chodia už do škôlky a všetky mi doma nadšene rozprávali, ako bol u nich neposlušný Šmudlo, ako dostali krabičky na batérie a všetci ich zbierajú. **Doma vo veľkom separujú batérie a nosia ich do škôlky.** Keď spoločnými silami vyzbierajú dvesto kíl, príde k nim od nás ako poďakovanie kúzelník. Moje vlastné deti mi potvrdili správnosť toho, čo robíme.

Vedeli ste?

- **elektronika**, ktorú vyhodíme voľne do prírody, **sa nikdy nerozloží úplne**
- **tužková baterka** by potrebovala 100 rokov, kým sa úplne rozloží; medzitým by do životného prostredia uvoľnila **ťažké kovy ako olovo, nikel, kadmium, ortuť, ktoré sú extrémne toxické**
- zo zlata, ktoré získame recykláciou elektroniky, môže vzniknúť nový šperk
- **zo starej žehličky** sa recykláciou vyrobí **30 ocelových plechoviek**
- **pri recyklácii jedného milióna notebookov** ušetríme **elektrinu pre 3500 domácností na celý rok**
- **kovy získané recykláciou elektrospotrebičov sa dajú recyklovať donekonečna**; vyrábajú sa z nich rámy bicyklov, kolobežiek, súčiastky do áut, kľúče či plechovky

Školárov za ich recyklačné úsilie SEWA odmení v podobe športových potrieb alebo vystúpením kúzelníka. Foto: SEWA

Vidíte cestu najmä vo vzdelávaní najmenších?

Prekvapilo ma, ako pozitívne reagujú školáci a škôlkari. Malé deti prichádzajú z akcií v škôlke domov absolútne nadšené. Sú motivované, chcú sa zapájať, pomáhať, súťažiť. So Živicou sme vytvorili koncept rovesníckeho vzdelávania v oblasti elektroodpadu. Odborníci zo Živice vyškolili pedagógov, tí vybraných žiakov a oni odovzdávajú vedomosti svojim vrstovníkom. Je to celkom iná vec, keď vám príde o odpade porozprávať váš o dva roky starší spolužiak a nie autorita v podobe fúzatého deduška. **Deti kopírujú jazyk svojich rodičov. Mnohí dospelí však nemajú v oblasti separácie odpadu zažité návyky, deti ich svojim rozhľadom často predbehnú.** Vďaka environmentálnemu vzdelávaniu na školách a v škôlkach vychovávame de facto prvú generáciu, ktorá tomu všetkému bude rozumieť. Deti tak budú učiť svojich rodičov.

Zavolajte si Šmudlu a kúzelníka do škôlky

Projekt určený pre škôľkarov a prváčikov základných škôl učí **deti hravou formou spolu s neposlušným Šmudlom, ako správne triediť odpady**. Na hodine ekologickej výchovy sa napríklad dozvedia, prečo nemajú vyhadzovať staré batérie do obyčajného koša alebo do prírody. Škôlka dostane pre deti tubus a krabičky. Po vyzbieraní dvesto kíl bateriek odmení SEWA malých recyklátorov vystúpením kúzelníka a balíčkami, v ktorých nájdu športové potreby.

Okrem toho prispievate k vzdelávaniu a povedomiu o triedení odpadov...

Áno, utvrdili sme sa v tom, že má zmysel v ekológii vzdelávať v prvom rade najmenších. **Dieťa si ľahšie vytvára nové návyky**. Keď nesedí iba v lavici, ale musí sa aj samo pričiniť, niečo spraviť, doniesť, nakresliť, vedomosti si ľahšie osvojí.

Kto všetko môže služby SEWA vlastne využiť?

Sme organizácia zodpovednosti výrobcov pre elektroodpad, batérie a obaly a neobalové výrobky. Našou hlavnou náplňou je pomáhať plniť zákonné povinnosti firmám, ktoré na Slovensku vyrábajú alebo predávajú elektro. Legislatíva stanovuje výrobcovi, dovozcom a predajcom elektrozariadení rôzne druhy povinností. **O výrobky, ktoré predávajú, sa musia postarať, aj keď „dožijú“**. Zabezpečiť ich zber a následnú recykláciu. S tým sú spojené najrôznejšie administratívne úkony, ktoré za nich v SEWA plníme.

Eliasa Howa inšpirovala k výrobe prvého šijacieho stroja manželka - šička, ktorá živila rodinu. V roku 1846 pre ňu zostrojil prvý šijací stroj. Zdokonalil ho Isaac Singer, keď v roku 1885 vymyslel prvý elektrický šijací stroj. Foto: SEWA

Ako?

Plníme za nich všetky **administratívne úkony** a v ich mene bezplatne zbierame a recyklujeme elektroodpad z celého Slovenska. Naším príjmom je recyklačný poplatok, ktorý musí zaplatiť každý výrobca a dovozca, keď uvádza elektrozariadenie na náš trh. Pri kúpe elektroniky ho na cenovke vidí aj zákazník. Poplatok sa odvíja od hmotnosti a od ďalších nákladov. Chladnička je približne 10 eur, notebook 20 centov, pretože je ľahší a vyrobený z jednoduchších materiálov. Za televízor platí predajca zhruba 2 eurá. Z príspevkov a recyklačných poplatkov my platíme celý tento kolobeh. **Zbierame elektroodpad bezplatne aj po školách, inštitúciách, samosprávach.** Elektrodomy ponúkajú možnosť zberu starého spotrebiča pri kúpe nového a keď majú plný sklad starých, zavolajú nám a my prideme po odpad.

Ako naložiť s elektroodpadom?

1. **Predajte alebo darujte.** Ak máte doma elektrospotrebič, ktorý už nepotrebuje, ale niekomu inému môže poslúžiť, ponúknite ho na rôznych online či Facebook darcovských skupinách.
2. **Malú elektroniku môžete bezplatne odovzdať v akejkoľvek elektro predajni.** Spotrebič by nemal byť väčší ako 25 cm.
3. **Využite spätný zber.** Pri kúpe nového spotrebiča má predajca zákonnú povinnosť prijať od vás bezplatne starý, ktorý vám už doslúžil.
4. **Zaneste ho na zberný dvor.** Prijmú ho tam od vás, rovnako, bezplatne.

Čo môže spraviť s elektroodpadom bežná domácnosť?

Existuje viacero spôsobov, ako sa zbaviť elektronického odpadu. Jednou z možností je odniesť ho bezplatne na zberný dvor. Alebo odovzdať v obci, keď organizuje spoločný zber. **Atraktívnejšou alternatívou je spätný zber.** Keď si idete kúpiť napríklad novú chladničku, starú jednoducho bezplatne odovzdáte obchodu. Predajne hovoria, že starý spotrebič prevezmú až pri kúpe nového, mnohé ich však príjmu bez toho, aby ste si u nich niečo kúpili. Aj **predajne majú totiž zákonnú povinnosť prevziať drobný elektroodpad a vrátane tužkových batérií.** Z našej skúsenosti to robia aj reálne.

Prečo by žiarovky a batérie nemali končiť v komunálnom odpade?

Klasická žiarovka nie je elektro, môžete ju pokojne vyhodiť do komunálneho odpadu. Žiarivka, napríklad taká LEDka, áno. **Obsahuje elektrokomponenty, aj nebezpečné látky vrátane ortute.** Pri baterkách je ideálne, keď ich doma zbierate do vrečka či krabičky a pri najbližšej príležitosti ich odovzdáte v akejkoľvek elektropredajni. Mnoho obchodov má kontajner na tužkové batérie hneď pri vchode.

Recyklátor dokáže starý spotrebič pomlieť na drobné čiastočky. Jednotlivé typy materiálov pošle následne do ďalšej výroby. Foto: SEWA

Čo sa deje s elektrospotrebičom, ktorý odveziete k recyklátorovi elektroodpadu?

Zberom elektroodpadu vytvárame dvojitý pozitívny efekt. Tým, že sa nebezpečné látky nedostávajú do pôdy a do vody, šetríme svoje vlastné zdravie a zdravie planéty. Tým, že časť z ich zloženia zrecyklujeme a použijeme opäť vo výrobe, šetríme aj prírodné zdroje. Keď sa starý elektrospotrebič dostane k recyklátorovi, ide na dekontamináciu. Po tom, ako sa zo zariadenia odstráni nebezpečné látky, **pokračuje „do mlyna“, kde sa pomelie na drobné kúsky**. V ďalšom kroku prichádzajú na rad **rôzne separátory (napríklad magnetický), ktoré dokážu drobné čiastočky roztriediť na plasty, kovy, sklo**. Môžete si to predstaviť ako očistec. Roztriedený materiál z neho putuje tam, kde sa zíde. Kovy do železiarní, plasty napríklad na výrobu ratanového nábytku.

Ktorú z vašich služieb môže ešte využiť verejnosť?

Na jar a pred letom často a radi upratujeme. Vyprázdňujeme pivnice, sklady, triedime, čistíme... Firmám, inštitúciám, nemocniciam, obciam, školám či škôlkam ponúkame bezplatný zber a následnú recykláciu starej vyradenej techniky. **Keď napríklad firma potrebuje vyhodiť starú IT techniku, môže nás zavolať**. Prídeme do desiatich pracovných dní, odpad bezplatne naložíme a odvezieme ho. F firme vystavíme zelený certifikát, ktorý hovorí o ich vzťahu k životnému prostrediu. **Tiež potvrdenie o ekologickej likvidácii, ktoré potrebuje do účtovníctva každý podnikateľ**. Odpad odvezieme a ekologicky zrecyklujeme.

Vymeňte elektroodpad za športové potreby

Pracujete v škole alebo vo vzdelávacej inštitúcii a potrebujete sa zbaviť starého elektroodpadu? Stačí, keď cez [online formulár](#) vypíšete žiadosť o odvoz použitých batérií alebo elektroodpadu. SEWA ho príde bezplatne odvieť **do 10 pracovných dní**. Navyše, **mailom vám pošle potvrdenie o ekologickom zhodnotení elektroodpadu, ktorý slúži aj ako podklad pre účtovníctvo**. Za odovzdaný elektroodpad daruje vašim žiakom lopty, lietajúce taniere, švihadlá.